"ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यासाठी शिक्षण प्रसार"
-शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

KOLHAPUR

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था संचालित

विवेकानंद कॉलेज, (स्वायत्त) कोल्हापूर,

समाजशास्त्र विभाग

शैक्षणिक वर्ष 2019 - 20

दि. 14/02/2020

नोटीस

समाजशास्त्र विभागातील बी. ए. भाग 1 च्या सर्व विद्यार्थ्यांना सूचित करण्यात येते कि, शैक्षणिक वर्ष 2019 - 20 च्या दुसऱ्या सत्राच्या अंतर्गत मूल्यमापनासाठी आवश्यक असणारे होम असाइनमेंट दिनांक 05/03/2020 पर्यंत समाजशास्त्र विभागात जमा करावेत.

एच. व्ही. चामे

HEAD
DEPARTMENT OF SOCIOLOGY
VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR
(AUTONOMOUS)

VIVEKANAND ... KOLHAPUR * (Autonomous) * ESTD JUNE 1964

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

KOLHAPUR

MARK ENTRY REPORT

11

Session : MAR-APR 2020

Course : B.A. SEM 2

Exam Name : CIE

Max Marks : 10

Subject : SOCIOLOGY -II (DSC-1021B)

Sr. No.	Student Name	Roll No. / Reg No.	Lock Status	Marks
1	ADULKAR DIPALI RANGRAO	4501	Locked	7
2	BAGWAN MAHAMADJAID SHOUKAT	4504	Locked	7
3	AGLAVE ARATI HARIDAS	4505	Locked	7
4	AITWADE ROHIT RAGHUNATH	4506	Locked	7
5	AKURDE PRITESH SUNIL	4507	Locked	7
6	ANDHALE ANKUSH SHAHADEV	4509	Locked	7
7	ATIGRE KARAN PRAKASH	4511	Locked	7
8	BHALEKAR RUTURAJ RAGHUNATH	4512	Locked	7
9	ATIGRE SHUBHAM DATTATRAY	4512	Locked	7
10	AWATE RUTUJA SANJAY	4513	Locked	10
11	BAMANE GAURI ANANDA	4516	Locked	9
12	BHOSALE APEKSHA SUNIL	4517	Locked	7
13	BASARE SANIRAJ MADHUKAR	4520	Locked	9
14	BHARMAL PRITAM PRABHAKAR	4525	Locked	7
15	BHIVADARNE SUMIT ANANDA	4527	Locked	7
16	BHIVDARNE SHRINATH NAVANATH	4529	Locked	9
17	BHOPALE SURAJ SHIVAJI	4530	Locked	7
18	CHAVAN SUJAY SHIVAJI	4530	Locked	7
19	BHORE DIPTI HARIDAS	4531	Locked	9
20	BHORE JAYSHRI NAGESH	4532	Locked	10
21	BHORE SANJEEVANI PRAKASH	4533	Locked	9
22	BHOSALE AASHLESHA SHIVRAJ	4534	Locked	10
23	BHOSALE NIKHITA RAGHUNATH	4536	Locked	10
24	BHOSALE RUTUJA TANAJI	4537	Locked	9
25	BIDKAR SAISHA VIJAY	4538	Locked	7
26	BODKE AMIT NIVRUTTIRAO	4540	Locked	7
27	CHAVAN MURALI RAJENDRA	4546	Locked	7
28	CHAVAN PRATIK DHANAJI	4547	Locked	7
29	DEVANE SUHAS SAMBHAJI	4550	Locked	7
30	CHOUGALE DHANASHRI MADHUKAR	4553	Locked	7
31	CHOUGULE SUDHARM SUNIL	4557	Locked	7

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

Name & Signature of Internal Examiner

Name & Signature of External Examiner

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

KOLHAPUR

MARK ENTRY REPORT

Session : MAR-APR 2020 — Exam Name : CIE

Course : B.A. SEM 2 — Max Marks : 10

Subject : SOCIOLOGY -II (DSC-1021B)

Sr. No.	Student Name	Roll No. / Reg No.	Lock Status	Marks
32	DABHOLKAR VAYUDOOT VISHNU	4559	Locked	7
33	DADAGOL AARATI BALESH	4560	Locked	7
34	DALAVI DHIRAJ MARUTI	4561	Locked	9
35	DANGE SIDDHESH ANIL	4564	Locked	7
36	DHAKAVE VISHAL BAPUSO	4568	Locked	10
37	DHANGAR SIDDHU GANGARAM	4570	Locked	7
38	DHANGAR SOURABH SANJAY	4571	Locked	7
39	GAVALI VAIBHAV RAJARAM	4571	Locked	7
40	DHAVAN RUPALI BABURAO	4572	Locked	7
41	DHAVAN SUNITA DADASO	4573	Locked	7
42	FARANDE DEEPAK LAXMAN	4576	Locked	7
43	GABHALE PRAVIN PRAKASH	4578	Locked	7
44	GAIKWAD MEGHA DEEPAK	4580	Locked	9
45	GAIKWAD VARSHA JAYAVANT	4581	Locked	10
46	GAVALI ANIRUDDHA VASANT	4584	Locked	9
47	GAVALI SAGAR VISHAL	4586	Locked	7
48	GAVALI SWAPNIL RAMCHANDRA	4587	Locked	7
49	GAVANDI AASMA JAHANGIR	4588	Locked	7
50	GHARUNGE ADITYA MANOJ	4590	Locked	7
51	GHASTE SONAM SHIVAJI	4591	Locked	10
52	GHATAGE SHRUTI ANIL	4593	Locked	10
53	GURAV PRAJAKTA MADHUKAR	4597	Locked	10
54	GURAV SIDDHARTH TANAJI	4599	Locked	9
55	HALEMANI CHANDRASHEKHAR SIDHAPPA	4601	Locked	7
56	HALLALE GANESH MOTIRAM	4602	Locked	7
57	HARUGADE SACHIN DEEPAK	4603	Locked	7
58	HAWAL HEMANT RAJU	4604	Locked	9
59	JADHAV PRADNYA DASHARATH	4604	Locked	7
60	HONMANE TUSHAR TUKARAM	4605	Locked	7
61	INGALE PIYUSH MOHAN	4607	Locked	10
62	JADHAV PRATHAMESH RAJAN	4609	Locked	10

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR (Autonomous) ESTD JUNE 1964

Name & Signature of Internal Examiner

Name & Signature of External Examiner

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

KOLHAPUR

MARK ENTRY REPORT

Exam Name : CIE

Session : MAR APR 2020

Max Marks : 10

Course : B.A. SEM 2

Subject : SOCIOLOGY II (DSC 1021D)

Sr. No.	Student Name	Roll No. / Reg No.	Lock Status	Marks
63	JADHAV SHARVARI SHASHIKANT	4611	Locked	10
64	JADHAV SUNNY ARVIND	4613	Locked	7
65	JAGDALE ANJALI SANJAY	4614	Locked	9
66	JAGTAP VISHAL SANJAY	4616	Locked	7
67	JAMBHALE ROHIT DATTATRAY	4619	Locked	7
68	JATHAR DHANANJAY SURESH	4620	Locked	7
69	JOSHI AARYA NITIN	4621	Locked	10
70	KACHARE ROHIT SANTOSH	4623	Locked	10
71	KADAM LAXMAN DILIP	4624	Locked	7
72	KALE ANAGHA VIKAS	4627	Locked	7
73	KAMBLE RAJANEE RAJARAM	4628	Locked	10
74	KAMBLE AKASH RAJU	4631	Locked	7
75	KAMBLE AMRUTA BABASAHEB	4632	Locked	10
76	KAMBLE ASHOK BHIKAJI	4633	Locked	7
77	KAMBLE BHAGYSHREE TUSHAR	4635	Locked	7
78	KAMBLE OMKAR SHANKAR	4637	Locked	7
79	KAMBLE PRATHAMESH SANJAY	4638	Locked	7
80	KAMBLE ROHIT RAMESH	4639	Locked	7
81	KAMBLE PRIYANKA RAJARAM	4640	Locked	10
82	KAMBLE RUTVIK TANAJI	4642	Locked	8
83	KAMBLE SAKSHI HINDURAO	4643	Locked	10
84	KAMBLE SHITAL RAJARAM	4645	Locked	10
85	KAMBLE SNEHAL BALASO	4646	Locked	9
86	KAMBLE SWAPNIL SAKHARAM	4647	Locked	9
87	KAMBLE TEJASWINI RAJARAM	4648	Locked	7
88	KAMBLE VIJAY MAHENDRA	4650	Locked	10
89	KAMBLE YASHPAL RAJAN	4652	Locked	9
90	KANDAR SHRUTI GOVIND	4653	Locked	10
91	KASHID ANKITA MAHADEV	4655	Locked	10
92	KASHID PRATIKSHA SATISH	4656	Locked	7
93	KATALE RANJIT BABURAO	4657	Locked	7

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

Name & Signature of Internal Examiner

Name & Signature of External Examiner

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

KOLHAPUR

MARK ENTRY REPORT

Session : MAR-APR 2020

Course : B.A. SEM 2

Subject : SOCIOLOGY -II (DSC-1021B)

Exam Name : CIE

Max Marks : 10

Sr. No.	Student Name	Roll No. / Reg No.	Lock Status	Marks
94	KATALE SUMIT DINKAR	4658	Locked	7
95	KAVTHEKAR SHILPA BABURAO	4661	Locked	9
96	KHILLARE RAKESH MUKAND	4666	Locked	8
97	KHODASE RUTURAJ SHASHIKANT	4667	Locked	7
98	KHONDRE GANESH AJIT	4668	Locked	9
99	KHOT AJAY EKNATH	4670	Locked	7
100	KHOT ANIKET SARDAR	4671	Locked	7
101	KHOT GANESH SANJAY	4672	Locked	7
102	KHOT POOJA TANAJI	4673	Locked	7
103	KHOT PRASHANT RANGRAO	4674	Locked	7
104	KOLI ASHWINI JAYAVANT	4674	Locked	7
105	KHUDE SHIVDATT MAHADEV	4676	Locked	7
106	KHUDE VISHWAVIJAY MAHADEV	4677	Locked	9
107	KOLI ANIKET MANIK	4679	Locked	9
108	KOLI NANDINI SACHIN	4680	Locked	7
109	KOLI OMKAR VIJAY	4681	Locked	7
110	KOLI RUPALI HAMBIRRAO	4682	Locked	10
111	KOLI SHUBHAM SACHIN	4683	Locked	9
112	KOLI TEJASWINI ANANDA	4684	Locked	10
113	KUMBHAR SNEHAL SHRIKANT	4688	Locked	10
114	KURANE NILESH NITIN	4690	Locked	7
115	KUSALE ABHISHEK SUDHIRKUMAR	4691	Locked	8
116	KUSALE VISHAL SHIVAJI	4692	Locked	7
117	LADE RADHIKA MOHAN	4693	Locked	9
118	LADE RAJ GHANSHYAM	4694	Locked	10
119	LOHAR SHIVATEJ ANANDRAO	4698	Locked	7
120	LOHAR SWAPNIL SUBHASH	4699	Locked	9
121	LOKHANDE ANIKET BAJIRAO	4702	Locked	9
122	LOKHANDE NANDPREM AJIT	4703	Locked	7
123	LOKHANDE RAMAKANT SANJAY	4704	Locked	7
124	MAHABRI IJAJAHAMAD HASIM	4708	Locked	7

Name & Signature of Internal Examiner

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

Name & Signature of External Examiner

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR (AUTONOMOUS)

KOLHAPUR

MARK ENTRY REPORT

Exam Name : CIE

Max Marks : 10

Session : MAR-APR 2020

Course : B.A. SEM 2

Subject : SOCIOLOGY -II (DSC-1021B)

Sr. No.	Student Name	Roll No. / Reg No.	Lock Status	Marks
125	MALAVI AKASH YUVRAJ	4709	Locked	7
126	MALI ONKAR ASHOK	4710	Locked	9
127	MALI ROHIT LAXMAN	4711	Locked	7
128	MANE KETAN ANAND	4714	Locked	9
129	MANE ROHIT NANDAKUMAR	4717	Locked	7
130	MANE VIKAS UTTAM	4719	Locked	9
131	MISAL AKASH SURESH	4723	Locked	7
132	MITAKE JEEVAN BRAMHADEV	4724	Locked	7
133	MOHITE ASHISH BABASO	4726	Locked	7
134	MORE DHANANJAY BALASAHEB	4729	Locked	9
135	MORE ROHAN SANJAY	4730	Locked	9
136	MORE VARSHA PANDURANG	4731	Locked	10
137	MUJAWAR AADIL ASLAM	4733	Locked	9
138	MUJAWAR MUSKAN SHABBIR	4734	Locked	10
139	NAGARAJI RIYAJ DASTGIR	4736	Locked	10
140	NAGSEN ROHINI JAYPAL	4737	Locked	7
141	NAIK PRUTHVIRAJ MANOJ	4739	Locked	7
142	NAIK RAHUL NARAYAN	4740	Locked	9
143	NAIKWADE SAI RAJENDRA	4741	Locked	10
144	NALAWADE RUTUJA TANAJI	4742	Locked	10
145	NAWALE MAYURI DHONDIRAM	4743	Locked	9
146	NAWALE PRASHANT SUBHASH	4744	Locked	9
147	NIGADE HEMANT BABAN	4745	Locked	10
148	PADEKAR RUCHITA KRISHNAT	4748	Locked	9
149	PANDHARE AVADHUT ANIL	4750	Locked	7
150	PANDHARE RUSHIKESH RAVINDRA	4751	Locked	7
151	PARIT HARASHADA SURESH	4752	Locked	7
152	PATIL ANIKET SATISH	4756	Locked	9
153	PATIL ANKITA SANDESH	4757	Locked	10
154	PATIL ARPITA AMAR	4759	Locked	10
155	PATIL ASHITOSH MAHAVIR	4761	Locked	9

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR ESTD JUNE 1964 (Autonomous)

Name & Signature of Internal Examiner

Name & Signature of External Examiner

" ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षण प्रसार "
- शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे

Signature of Supervisor

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha's
VIVEKANAND COLLEGE (Autonomous), KOLHAPUR

Class B.A I Year Div. ________ Roll No. 47845

Suppliment No. ________ Subject Sociology

Test / Tutorial No. Assignment No :- 2

प्र. सामाजिक परिवर्तनातील अडथळे स्पष्ट करा : (10)

→ प्रस्तावना,

आधुनिक काळामध्ये समाजशास्त्र मानवी सामाजिक जीवनाच्या विविध क्षेत्रांमध्ये होणाऱ्या म्हणजे खेडी, जात, धर्म, विवाह यासारख्या संस्था, मुल्ये किंवा एकुणच समाजरचनेत होणाऱ्या परिवर्तनाच्या अभ्यास करीत आहेत.

बदल किंवा परिवर्तन हा सृष्टिचा स्थायीभाव आहे. मानवी समाजाचे ते एक व्यवच्छेदक लक्षण आहे. या सृष्टितील कोणत्याही सजीव किंवा निर्जीव बाब आहे. त्या स्वरुपात कायमस्वरुपी स्थिर राहत नाही. अति प्राचिन कालखंडातील असो की आधुनिक काळातील असो त्यात बदल हे होत असतातच. हे बदल कधी आपल्याला जाणवतात तर कधी कधी जाणवतात नाहीत. स्थलकालानुरुप त्या त्या जीवांच्या, वस्तुंच्या आकारात, रचनेत, कार्यात किंवा स्वरुपात बदल होत असतात. अशा प्रकारे होणाऱ्या बदलांचे स्वरुप, गती ही अर्थातच रानटी, पुढारलेल्या किंवा प्रगत आणि सुसंस्कृत समाजात सारखी असत नाही.

आपले पोषाख, दागदागिने, केशवेषभुषा, भाषा, शिक्षण, शिक्षणसंस्था, कुटूंबपद्धती, जातिअंतर्गत व आंतर जातीय संबंध, विवाहसंस्था व तिच्याशी निगडीत बाबी म्हणजे विवाहाला असलेले धार्मिक अधिष्ठान, वधु-वर निवडीवरील निर्बंध, स्त्री-पुरुष संबंध इत्यादिंचा चार-पाच दशकांपुर्वीच्या सामाजिक परिस्थितीच्या संदर्भात विचार केला

तर या सर्वांमध्ये कितीतर बदल झालेला दिसतो. याचा अर्थ समाज हा कधीही स्थिर असत नाही तर तो सातत्याने बदलत असतो. दैनंदिन जीवनामध्ये आई - वडील आणि मुले, पति - पत्नि, बहिण - भावंडे, शिक्षक - विद्यार्थी, नेता - अनुयायी, डॉक्टर - पेशंट, विक्रेता - ग्राहक, जमिनदार कुळे असे किती तरी प्रकारचे संबंध आपण पाहतो. या संबंधातही परिवर्तने होत आहेत. गुरु - शिष्याची जागा विक्रेता - ग्राहक यांनी घेतली. "फॅमिली डॉक्टर" ही संकल्पनाच बदलली. त्याप्रमाणे रुढी - प्रथा, परंपरा, भाषा - भाषा उच्चारण पद्धती वर्तन इ. सर्वांतच बदल होत असतात. या बदलांना सामाजिक परिवर्तने असे म्हणतात.

ही संकल्पना स्पष्ट करण्यासाठी आपल्याला सामाजिक परिवर्तनाच्या काही व्याख्यांचा विचार करावा लागेल

व्याख्या :-

① हॅरी जॉन्सन :- "मूलभूत अर्थाने समाजरचनेतील बदल म्हणजे सामाजिक परिवर्तन होय."

② किंग्जले डेव्हिस :- "केवळ सामाजिक संघटनांतील म्हणजे त्यांच्या रचना व कार्यात होणाऱ्या बदलास सामाजिक परिवर्तन म्हणतात."

③ पीटर रोस ब्लेझर :- "समाजाच्या संरचना किंवा सांस्कृतिक वैशिष्ट्ये किंवा या दोहोत होणारे लक्षणीय, टिकाऊ बदल म्हणजे सामाजिक परिवर्तन होय."

④ हॉर्टन आणि हंट :- "समाजातील सामाजिक रचना व सामाजिक संबंधातील बदलास सामाजिक परिवर्तन म्हणतात.

सामाजिक परिवर्तनातील अडथळे :-

विविध घटकांचा एकत्रित परिणाम होऊन सामाजिक परिवर्तन घडून येत असते. सामाजिक परिवर्तनाचे उगमस्त्रोत हे या संदर्भात महत्वाचे ठरतात. त्यामध्ये लागणारे शोध विविध विचारधारा, शासकीय ध्येय धोरणे इ. असे महत्वाचे आहेत. त्या त्या समुहाची समाजाची मानसिकता हा घटकही सामाजिक परिवर्तन अंगिकारायचे का नाकारायचे हे ठरविण्यासेत महत्वाची भूमिका बजावीत असतो. कोणत्याही लोकसमुहाची, समाजाची पिढ्यापिढ्यांची अंगिकारलेली एक सायेबद्ध अशी स्थैर्य प्राप्त जीवन पद्धती असते. विवाह, वधू - वर पसंती, प्राप्ती, हुंडा, मानपान, जातीबंधने, देव - धर्म यात्रा - जत्रा, सण - वार इ. बाबतच्या रुढी - परंपरायुक्त अशी एक भक्कम समाज व्यवस्था असते.

सामाजिक परिवर्तनातील अडथळे हे वरवर पाहता अलग - तुटक दिसत असले तरी ते सामाजिक सांस्कृतिक आर्थिकदृष्ट्या संकीर्ण आणि परस्परांच्याशी असल्याने या अडथळ्यांची चर्चा साकल्याने करावी लागते.

अ) दुर्गम, अलिप्तता :- नवीन शोध लागण्यासारखी परिस्थितीच नसले. उदा :- दुर्गम निवास, रस्ते दळणवळण, पूल इ अभावी आदिवासी जमाती पिढ्यानपिढ्या प्राथमिकच अवस्थेत जगत होत्या. भारतातील खेड्यापाड्यांचीही हीच अवस्था सुमारे 1960 पर्यंत होती. संपर्काअभावी परिवर्तनाचे कारक घटक तेथे पोहोचू शकत नव्हते. साहजिकच दुर्गम संपर्कहीन भौगोलिक अलिप्तता हा भारतीय समाजातील सामाजिक परिवर्तनातील एक अडथळा आजही (काही प्रमाणात) आहे.

ब) नाविन्याचा स्वीकार न करण्याची मानसिकता :- नवीन शोध तंत्र किंवा अन्य सांस्कृतिक बाबींचा स्वीकार

करण्याची समाजाची मानसिकता नसने. विधवा पुनर्विवाह आंतरजातीय विवाह, विवाहातील हुंडा घेणे बालविवाह, एक गाव एक पाणवठा, महिलांना राजकिय आरक्षण, पशु-हत्याविरहीत जत्रा करणे, निर्मल ग्राम योजनेअंतर्गत शौचालय न बांधणे, बांधले तरी त्याचा उपयोग न करणे अशी अनेक उदाहरणे देता येतील.

क) गुंतलेले हितसंबंध :- सद्ध्या स्थितीत बदल होण्याने ज्यांच्या हितसंबधाना बाधा पोहचणार आहे. अशा प्रवृत्ती मात्र सामाजिक परिवर्तनाच्या नवीन प्रस्तावाला सर्व प्रकारे विरोध करतात. उदा :- देवा. धर्माच्या नावाने भोंदूगिरी करण्याचे आर्थिक हितसंबंध, दुखावले जातात. आर्थिक हितसंबंधांचा धक्का पोहोचेल म्हणून त्यांनी सरकारी न्यायाने कमाल जमिन धारणा कायदा येऊ घातल्यावर प्रक्रिया म्हणून शेतीचे विभाजन करण्याबाबतचे अर्ज जमा होऊ लागले.

ड) परंपरावादी दृष्टिकोन :- "जुने ते सोने" हा परंपरावादी दृष्टिकोन नाविन्याचा स्विकार करण्याआड येतो. नाविन्याबाबत शंका उपस्थित केल्या जातात. म्हणून "आहे हेच बर" जीवनाचाच दुराग्रह धरला जातो. "परक्याचे धन" म्हणून आजही बालविवाह बेनातच जातीतच होतात.

इ) आर्थिक निधीच्या मर्यादा :- तंत्रे, पद्धती, व्यवसाय, संपर्क किंवा दळणवळण साधने, विकास प्रकल्प इ. साठी निधी पुरवला तरी त्याला मर्यादा असतात. निधी अभावी ठिबक सिंचन, कृषी तंत्रे संकरित बाजार, अवजारे इ वापरावर मर्यादा येतात.

ई) राजकिय धोरण :- आपल्याकडे विधायक, विकासात्मक कार्यक्रमांऐवजी राजकरण केले जाते. परिवर्तनाभिमुख कार्यक्रम योजनांना खोडा घातला जातो.